

ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Δ'. | ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 12 του Νοέμβριου 1906 | ΓΡΑΦΕΙΑ: Δρόμος Οικονόμου αριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 221

ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΝΟ ΦΥΛΛΟ:

ΤΖΙΑΚΟΖΑ. Μιά παριίδα σιάκι (μετάφρ. Νίκου Ποριώτη).

Κ. Τὰ τετράδια τῆς νιότης τοῦ Ρενάν.

ΜΙΧ. ΛΥΚΙΑΡΔΟΠΟΥΛΟΣ. Κι ἄλλα ζητήματα.

Κ. ΘΕΟΤΟΚΗ Σ. Στὸ Βάτα (μετάφρ. ἀπὸ τὰ Σανσκριτικά).

ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΑ ΤΟΥ ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗ. (Γράμματα τῶν κ. κ. Ψυχῆς καὶ Παλαμῆ).

Κ. Π. Δίγα γιὰ τὸν κληρὸς μας.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ. Ὁ Νόμος (δήγημα).

Α. ΣΙΓΑΝΟΣ. Θεατρικά—ἡ πρώτη τοῦ Βασιλειοῦ.

ΤΟΥΡΓΚΕΝΙΕΦ. Ἀντίλο (συνέχεια).

ΠΟΙΗΜΑΤΑ. S. P. P. Νικολός Β'.

Δ. Π. Τ. Φαινόμενα καὶ Πράγματα (Ὀνειρα... — «Ἑλληνοκρατὴς μόρφωσις» — Ὁ νουνός τῆς Ναυκρατούσας—Τὰ τ ο π ι κ ἄ — Γιὰ τὸ ταχυδρομεῖο μας)

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ—Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ—ΦΟΝΟΠΑΖΑΡΟ ΒΔΟΜΑΔΙΑΤΙΚΟ—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΤΑ ΤΕΤΡΑΔΙΑ

ΤΗΣ ΝΙΟΤΗΣ ΤΟΥ ΡΕΝΑΝ

Ὁ κόσμος τοῦ μεγάλου στοχασμοῦ καὶ τῆς μεγάλης Τέχνης θὰ νιώσῃ καινούρια λαχτήρα. Τυπώθηκε τώρα τελευταία νέο βιβλίο τοῦ Ρενάν. Χοντρός τόμος ἀπὸ τετρακσίτες κι ἀπάνου σελίδες. Εἶναι τὰ Νεανικά τετράδια (Cahiers de jeunesse) τοῦ Ρενάν. Τώρα πρωτοβγήκανε στὸ φῶς. Γραφτήκανε ἀπὸ τὸ 1845 ὡς τὸ 1846, γοργὰ γοργὰ, θάλεγε κανεὶς μὲ τὸ ἴδιο μελάνι καὶ μὲ τὸ ἴδιο κοντύλι δλα τους, δταν ὁ Ρενάν εἶτανε εἰκοσιτριῶ χρονῶ μόλις, δυὸ χρόνια προτοῦ νὰ συντεθῇ μὲ ὄλο τὸν ἐνθουσιασμὸ τῆς νιότης, τὸ μεγαλόπνοο ἔργο του, «Τὸ μέλλον τῆς Ἐπιστήμης».

Στὰ τετράδια τούτα ὁ μελλόμενος συγγραφέας τῆς «Ζωῆς τοῦ Χριστοῦ» καὶ τῶ «Φιλοσοφικῶνε διαλόγων», μόλις τελειώνοντας τίς σπουδές του στὸ σεμινάριο, ἔχει ρίξει σὲ χίλια δυὸ παρατηρήματα καὶ γνώμες καὶ ρεμβασμοὺς δλα τὰ σπέρματα τοῦ λαμπεροῦ ξετυλιμοῦ του ἀπάνου σὲ δλα τάντικείμενα τῆς γνώσης καὶ τῆς μελέτης. Εἶναι σὰν ὀμίλλες μὲ τὸν ἑαυτὸ τοῦ ἐνός Γκαίτε, πὺ μόλις μπαίνει στὴ ζωὴ καὶ πὺ γιὰ Ἐκκερμαν ἔχει τὴν ἴδια τοῦ ψυχῆ. Ἐκφράζεται γιὰ ζητήματα θρησκευτικὰ καὶ φιλολογικὰ καὶ φιλοσοφικὰ κ' ἐπιστημονικὰ, γιὰ τὰ μεγάλα προβλήματα τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου—γιὰ τὴν ποίηση, γιὰ τὴ γλώσσα, γιὰ τὴ φιλολογία, γιὰ τὰ δνειρά του, γιὰ τοὺς δασκάλους του, γιὰ τοὺς θαυμασμοὺς του, γιὰ τὰ κα-

ταφρόνια του. Καὶ τὰ λείει ξάστερα καὶ στρογγυλά, σὲ ὕφος ἐλεύθερο κι ἀντίθετο κάπως πρὸς τὸ μεταξένιο καὶ Πλατωνικὰ δουλεμένο ὕφος τῶν περιφρημῶν προσεχτικὰ συνθεμένων καὶ φιλολογημένων βιβλίων του.

Ἀπὸ τὰ Τετράδια τῆς Νεότης τοῦ Ρενάν θὰ τολμήσουμε νὰ μεταφράσουμε διαλέγοντας, γιὰ τοὺς ἀναγνώστες τοῦ «Νουμά», κάποια χαρακτηριστικὰ δείγματα τοῦ ἀθανάτου αὐτοῦ νοῦ. Τροπὴ πολύτιμη τῆς ψυχῆς πὺ σπάνια τὴ βρίσκεις ἔτσι πλούσια χυμένη σ' ἓνα βιβλίο.

Κ.

ΣΤΟ ΒΑΤΑ (1)

(Ργβ. 10, 168)

Δύναμη μὲ τὸν ὕμνο μου θὰ λάβει τώρα ὁ κρότος,
Ὁ θρονερός, ὁ συντριπτής, τῆς ἀμάξας τοῦ Βάτα,
Πὺ γγίζει καὶ τὸν οὐρανὸ καὶ τὸν κοκκινίζει,
Πὺ καταθεβαίνει καὶ στὴ γῆς καὶ στρουφουλίζει σκόνες.

Κατόπι ἀνασημόνεται κ' οἱ σύντροφοι τοῦ Βάτα (2)
Καὶ τὸν σιμόνου γλίγορα σὰ ρωτηρίες τὸν ἀνερα
Κι' ἀνταμοιμένος ἔρχεται μαζί τους σ' ἓνα ἀμάξι,
Ὁ ἐξουσιαστής, ὁ ἀθάνατος, ὄλο τοῦ κόσμου τούτου.

Στοὺς οὐρανοὺς ὁ δρόμος του συχνὰ τὸν ὀδηγᾷ
Δὲ σταματᾷ γι' ἀνάπαψη ποτὲ του οὔτε μιά μέρα,
Ὁ πρωτογέννητος θεὸς πὺ τί σιστὸ γνωρίζει
Πὺς ἐγεννήθη τῶν νερῶν ὁ φίλος, πὺθε βγήκε:—

Εἶναι τὸ γνῶστο τῶν Θεῶν, εἶναι τοῦ κόσμου ὁ σπόρος (3)
Ὁ ἀθάνατος περῦεται κατὰ τὴν ὄρεξή του,
Ἡ σαλαγὴ του ἀκούεται δὲ φάνεται: ἡ μορφή του,
Ἄς τὸν καλοκαρδίζουμε προσπέρνοντας θυσιές.

Κ. ΘΕΟΤΟΚΗΣ.

(1) Βάτας εἶναι ὁ Αἰόλος τῶν Ἰνδῶν.

(2) Τὰ ἀτμοσφαιρικὰ φαινόμενα πὺ συνοδεύουν τίς ἀνεμιές.

(3) Ὁ ποιητὴς θεωρεῖ ἀρχὴ τοῦ κόσμου τὸν ἕρα.

ΚΙ ΑΛΛΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Ὁ κ. Γ. Ξενόπουλος στ' ἄρθρο του «Κάποια Ζητήματα» πὺ δημοσιεύτηκε στὸ φύλλο 216 τοῦ «Νουμά» ἀν καὶ δὲν ἀνάφερε τὸνομά μου, γράφοντας ὅμως γιὰ ἀκάποιους νέους κριτικούς» μεταχειρίστηκε κάμπόσες φράσεις ἀπὸ τὴ σημείωσή μου γιὰ τὴ «Μαργαρίτα Στέφα» πὺ δημοσιεύτηκε στὴ «Ζυγαριά» τῆς Μόσκας καὶ μεταφράστηκε στὸ «Νουμά». Πιστεύω πὺς πρέπει νὰ δικαιολογηθῶ, γιὰ τὴ σημείωσή μου εἶναι δημοσιεμένη σ' ἓνα περιοδικὸ σὰν τὴ «Ζυγαριά» πὺ οἱ ἀρχές του κ' οἱ ἰδέες του, γιὰ ὄσες πολεμᾷ, εἶναι γνωστὲς στοὺς ἀναγνώστες του, σὲ τρόπο πὺ δὲν μπορεῖ νὰ παρεξηγηθεῖ, ὅπως τόπαθα μὲ τὸν κ. Ξενόπουλο, καὶ τοῦ προξένουσα μιά σειρὰ ζήτημάτων.

Πρῶτα γιὰ τὸ «πολὺ κοινὸ». Βέβαια ὅταν ἔγραφα ἀπολὺ κοινὸ στὴν Ἑλλάδα εἶχα στὸ νοῦ μου ἴσα ἴσα κείνο τὸ κοινὸ πὺ διαβάζει τὸν «Εὐρύαλο» τοῦ Παγανέλη, καὶ τὸ Δημητρακόπουλο καὶ τοὺς τέτιους, γιὰ τὴν ἀριστοκρατικὴν φιλολογικὴν κύκλος στὴν Ἑλλάδα—ὄσο μποροῦσα νὰ ἰδῶ—εἶναι μόλις καμιά ἐκατοστὴ ἀθρώπων. Καὶ βέβαια αὐτοὶ δὲν μποροῦν νὰ ξοδέψουν οὔτε 1000, οὔτε 500 ἀντίτυπα τοῦ βιβλίου τοῦ συγγραφέα πὺ μπορεῖ νὰ καυχηθεῖ γιὰ τέτια κυκλοφορία. Ἐχω σηματοῦσει τὴν ἰδέα—ἄς εἶναι λίγο παράδοξη—πὺς ὄχι μόνο στὴν Ἑλλάδα, μὰ παντοῦ σ' ὄλο τὸν κόσμο, ἡ μεγάλη κυκλοφορία ποτὲ δὲν μπορεῖ νὰ παρθεῖ γιὰ ἀξία τοῦ συγγραφέα.

Τώρα γιὰ τὴν Τέχνη γενικὰ. Ὑπάρχουν ἀθρώποι πὺ δτα βρεθοῦν μπροστὰ στὸ ζήτημα «τί εἶναι ἡ Τέχνη;»—δὲν κάνουν τὸν κόπο νὰ ζητήσουν στὸν ἑαυτὸ τους, ἀπὸ πὺ μᾶς ἔρχεται ἡ Τέχνη, τί θέση πρέπει νὰ κατέχει στὸ Σύμπαν, μὰ τὴν παραδέχονται σὰ γεγονότο, καὶ μόνο πασιζοῦνε νὰν τῆς βροῦνε τῆς Τέχνης καμιά χρησιμότη στὴ ζωὴ. Ἐτσι γεννιέται ἡ θεωρία τῆς χρησιμῆς Τέχνης, τὸ πρῶτο βῆμα στὶς σκέσεις μεταξὺ ἀθρώπινης σκέψης καὶ Τέχνης. Καὶ φαίνεται τόσο φυσικὸ στοὺς ἀθρώπους νὰ πιστεύουν πὺς ἡ Τέχνη ὑπάρχει μόνο γιὰ τίς μικρές τους ἀνάγκες, καὶ τίς μικρές τους πιθυμίες. Καὶ ξεγνοῦν πὺς στὸν κόσμο ὑπάρχουν τόσα ἀχρηστα πράματα, καθὼς ἡ Ὁραϊότητα, ἡ Ἀγάπη, τὸ Ὀνειρο. Μὰ μὲ περισσότερη βαθύτητα καὶ σοβαρότητα πλησιάζεις τὴν Τέχνη, σὰν ἀφίσεις κατὰ μέρος τὸ ζήτημα «γιὰ τί χρησιμεύει ἡ Τέχνη», καὶ ρωτῆσεις «τί εἶναι ἡ Τέχνη», καὶ χωρίζοντας τὴνε ἀπὸ τὴ ζωὴ, τὴν ξετάζεις σὰν κάτι ἀνεξάρτητο, κλεισμένο μέσα στὸν ἑαυτὸ του. Καὶ γεννιέται ἔτσι ἡ θεωρία «ἡ Τέχνη γιὰ τὴν Τέχνη»—δευτέρου βῆμα στὶς σκέσεις μεταξὺ σκέψης καὶ Τέχνης. Καὶ μᾶς λείει: ἡ Τέχνη πρέπει νὰ εἶναι ἀχρηστική, ἀσκοπική. Ὁ Τουργκένιεφ κάπου λείει «ἡ Τέχνη δὲν πρέπει ν' ἔχει ἄλλοτε σκοπὸ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ της!» Κι ὅταν κενενα ἀπ' αὐτοὺς ρωτῆστε γιὰ τὴν ἑνα ἔργο τοῦ Μπαίρον, τοῦ Ραφαήλ, τοῦ Μότσαρτ—ἔργο τέχνης, καὶ τί ἐνώνει μεταξὺ τους τέτια ἔργα, σὲς ἀπαντοῦνε: τὸ Ὁραϊο. Μὰ πρῶτα ἀπ' ὄλα τὸ νόημα «Ὁραϊο» κηέννας τὸ ξηγᾷ ἀλλιώτικα, καὶ πὰ πίσω ἀπ' αὐτὸ τὸ νόημα δὲν κρύβεται τίποτα. Ἡ λέξη «Ὁραϊο» δὲν ἔχει μέσα της κανένα σκοπὸ—κοιτάζτε, σημειῶνω σκοποὺς κι ὄχι «χρησιμότη».—Εἶναι κάτι ἀκίνητο, ἀσκαλευτο. Καὶ κεί πὺ ὑπάρχει ἀκίνησιὰ, ἀσκαλεψιά, ἀταραξιά, δὲν ὑπάρχει ζωὴ, δὲν ὑπάρχει κίνηση, ψαξίμο, ἐνὼ ἡ Τέχνη εἶναι πάντα κάπιο ψαξίμο, πάντα κάτι γυρεῖ νὰ βρεῖ, κάτι γυρεῖ ν' ἀνοίξει.

Ἄπ' ἄλλη μεριά ξετάζει τὸ ζήτημα ἡ ἐπι-